

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VALSTYBINĘ MOKESČIŲ INSPEKCIJĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS IR LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJĄ

2020 m. birželio 8 d. Nr. 4D-2020/1-126
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau vadinama ir – VMI prie FM) pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant kreipimosi raštus, susijusius su A medžiotojų būrelio (toliau vadinama – Būrelis) galimai daromais mokesčių teisės aktų pažeidimais, ir (ne)teikiant prašomą informaciją bei dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau vadinama ir – Finansų ministerija) pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), persiuntus Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi nagrinėti VMI prie FM.

2. Pareiškėjas skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „[...] 2019 m. gegužės mėn. man (turbūt kaip buvusiam Lietuvos Respublikos Seimo nariui) buvo perduota [Būrelio] revizijos komisijos ataskaita apie Būrelio valdybos veiklą 2018-01-01–2019-01-01 laikotarpiu. Ataskaitoje atskleisti faktai apie Būrelio finansinės veiklos, finansinės ir ūkinės drausmės, apskaitos ir atskaitomybės laikymosi pažeidimus. [...]“ (šių ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Reaguodamas į šią gautą informaciją [...] 2019-05-24 d. su advokato [...] kontora sudariau atstovavimo sutartį, kurios pagrindu mano vardu 2019-05-27 buvo kreiptasi į [VMI prie FM] su prašymu įvertinti [Būrelio] revizijos komisijos ataskaitoje nurodytus finansinius pažeidimus bei atlikti visus su tuo susijusius veiksmus.“

2.3. „2019-06-04 d. VMI prie FM pateikė atsakymą, kuriuo padėkojo už suteiktą informaciją apie [Būrelio] galimai vykdomus mokesčių teisės pažeidimus ir nurodė, kad siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui bus priimti atitinkami sprendimai. [...]“

2.4. „Negavus daugiau žinių, buvo pasiteirauta VMI prie FM, koks sprendimas yra priimtas pagal pateiktą informaciją. 2019-06-21 d. VMI prie FM pateikė atsakymą [...]. VMI prie FM nurodė, kad neturi teisinio pagrindo pateikti [...] informaciją apie [Būreliui] priimtus sprendimus bei atliktus administracinius veiksmus [...]. Iš gauto atsakymo darytina išvada, kad tretieji asmenys (ne Būrelio nariai) informacijos apie VMI prie FM atliktus veiksmus ir priimtus sprendimus gauti negali. [...]“

2.5. „Apie susiklosčiusią situaciją buvo informuotas A medžiotojų būrelio ilgametis narys [...] [toliau vadinama – Būrelio narys]. [...] 2019-07-03 d. [Būrelio narys] su [...] advokatų kontora sudarė atstovavimo sutartį ir tuo pagrindu 2019-07-11 d. jo vardu buvo pateiktas prašymas VMI prie FM pateikti visą turimą informaciją, susijusią su [Būreliu] bei jo vykdomais mokesčiais. 2019-07-23 d. VMI prie FM pateikė atsakymą, kad prašomos informacijos [...] ir šį kartą pateikti negali, nes ji turi būti laikoma paslapyje [...]. [...]“

2.6. „[...] 2019-10-25 d. VMI prie FM buvo pateiktas trečias, pakartotinis prašymas dėl turimos informacijos pateikimo, susijusios su būrelio vykdomais mokestiniais pažeidimais. [...]. Advokatas nurodė, kad prašoma informacija bus panaudota siekiant suteikti teisinę pagalbą kreipiantis į teismą dėl galimos žalos iš kaltų asmenų atlyginimo [...].“

2.7. „2019-11-05 d. VMI prie FM atsakė, kad prašomų dokumentų nepateiks, nes turi įsitikinti, ar advokato disponavimas tam tikra informacija apie mokesčių mokėtoją yra būtinas jo funkcijoms atlikti [...]. VMI prie FM dar pateikė absurdišką nuorodą [...] [Būrelio nariui] – kreiptis į [Būrelį] ir ten prašyti informacijos. [...].“

2.8. „2019-12-12 d. kreipiausi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę dėl [VMI prie FM] biurokratinio požiūrio į pateiktus prašymus [...]. 2019-12-12 d. iš Vyriausybės kanceliarijos gavau atsakymą, kad mano kreipimasis persiųstas Finansų ministerijai [...]. [2019-12-18] iš Finansų ministerijos gavau atsakymą dėl mano skundo [...], kuriame nurodė, kad Finansų ministerija neturi įgaliojimų tirti mano rašte nurodytų konkrečių aplinkybių dėl VMI prie FM veiksmų [...]. Taip pat nurodyta, jog Finansų ministerija mano raštą persiuntė į [VMI prie FM] nagrinėjimui ir sprendimų priėmimui [...].“

2.9. „Finansų ministerija, persiūsdama mano skundą tirti VMI prie FM, pažeidė Viešojo administravimo įstatymo 14 str. 4 p., kuriame įtvirtinta nuostata, kad draudžiama persiųsti skundą nagrinėti viešojo administravimo subjektui, kurio veiksmai yra skundžiami. [...] Finansų ministerijos skyriaus patarėjo parengtą atsakymą niekas iš vadovaujančių asmenų nepasirašė, nenurodyta net jo pavardė ir pareigos, nors šiame anonimiškame rašte buvo pateikiama ir oficiali Finansų ministerijos nuomonė. [...].“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išsiaiškinti dėl skunde nurodytų aplinkybių.

4. Su skundu, be kita ko, pateikta:

4.1. **VMI prie FM 2019-06-04 raštas Nr.(13.4-38-5E) R-3052, adresuotas advokatui (atsakoma į 2019-05-27 kreipimąsi) (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta**, kad „[...] [VMI] dėkoja [advokatui] už pateiktą informaciją apie [Būrelio] galimai vykdomus mokesčių teisės aktų pažeidimus“ ir kad „ši informacija bus įvertinta kartu su kita turima informacija bei priimti atitinkami sprendimai, siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui“;

4.2. **VMI prie FM 2019-06-21 raštas Nr. (13.4-38-5E) R-3436, adresuotas advokatui (atsakoma į 2019-06-17 kreipimąsi) (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta**, kad „[...] mokesčių administratorius, vadovaudamasis [Mokesčių administravimo įstatymo] 38 str. 1 d., informaciją apie mokesčių mokėtojus turi laikyti paslapyje ir gali paskleisti tik įstatymų nustatytais atvejais“ ir kad „[...] pateikti [advokatui] apie [Būreliui] priimtus sprendimus bei atliktus administracinius veiksmus neturėsime juridinio pagrindo“;

4.3. **Vyriausybės kanceliarijos 2019-12-13 raštas Nr. PSA-1144 (atsakoma Pareiškėjui į 2019-12-12 kreipimąsi), taip pat adresuotas ir Finansų ministerijai (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta**, kad „vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu, prašome Finansų ministeriją pagal kompetenciją išnagrinėti pareiškėjo keliamus klausimus ir atsakyti pareiškėjui“;

4.4. **Finansų ministerijos 2019-12-18 raštas Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 (atsakoma Pareiškėjui į 2019-12-12 kreipimąsi), taip pat adresuotas ir VMI prie FM (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta**, kad:

4.4.1. „[...] Susipažinusi su Pareiškėjo pateikta informacija [...], Lietuvos Respublikos finansų ministerija norėtų pažymėti šias aktualias aplinkybes:

1) remiantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – MAĮ) 114 straipsnio („Mokesčių administratoriaus teisė pasirinkti tikrintinus mokesčių mokėtojus“) nuostatomis, mokesčių administratorius savarankiškai pasirenka tikrintinus mokesčių mokėtojus, nustato tikrinimo mastą ir laiką. Taigi, [...] nei viena valstybės institucija ar asmuo neturi teisės

įpareigoti mokesčių administratorių atlikti atitinkamus, konkrečius kontrolės veiksmus ar, priešingai, atsisakyti nuo tokių kontrolės veiksmų atlikimo;

2) MAĮ 144 straipsnyje [...] yra nustatyta, kad mokesčių mokėtojas turi teisę apskusti bet kurį mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksma arba neveikimą. Ginčai, kylantys tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus, turi būti sprendžiami atitinkamose kompetentingose, specializuotose, bešališkose tokius ginčus nagrinėjančiose institucijose (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos teismuose);

3) asmenų skundai, prašymai, pareiškimai viešojo administravimo institucijose yra nagrinėjami Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka. Šiame įstatyme yra nustatyta, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti Lietuvos Respublikos teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų. [...], [...] Finansų ministerija neturi įgaliojimų tirti Pareiškėjo rašte nurodytųjų konkrečių aplinkybių, kiek tai yra susiję su konkrečių mokesčių mokėtojų skundais (pretenzijomis) dėl konkrečių mokesčių administratorių veiksmų (ar neveikimo), priimtų (ar nepriimtų) sprendimų; [...]"

4.4.2. „[...] Finansų ministerija Pareiškėjo raštą persiunčia į [VMI] nagrinėjimui ir sprendimų priėmimui [...]"

4.5. **VMI prie FM 2020-01-08 raštas Nr.(13.4-38-5E) R-89 (atsakoma Pareiškėjui į 2019-12-12 kreipimąsi), taip pat adresuotas ir Finansų ministerijai (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta**, kad „ankstesniuose [VMI] pateiktuose atsakymuose Pareiškėjui buvo teikti teisiniai pagrindai, kuriais vadovaujantis mokesčių administratorius priėmė sprendimą atsisakyti pateikti Pareiškėjo prašomą informaciją“, ir kad „[...] mokesčių administratorius teiktuose atsakymuose Pareiškėjui nurodė mokesčių mokėtojo teisę apskusti šiuos sprendimus įstatymo nustatyta tvarka ir terminais. Tačiau mokesčių mokėtojas priėmė sprendimą šia teise nepasinaudoti“.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti skunde nurodytas aplinkybes, kreipėsi į VMI prie FM ir Finansų ministeriją, prašydamas pateikti paaiškinimus dėl skundo teiginių bei atsakyti į Seimo kontrolieriaus klausimus.

6. Iš VMI prie FM pateiktų paaiškinimų ir dokumentų nustatyta:

6.1. „[...] 2019-05-28 VMI elektroniniu laišku gautas advokato [...] 2019-05-27 raštas, kuriuo advokato atstovaujamas [Pareiškėjas] kreipėsi [...] su prašymu įvertinti [Būrelio] komisijos ataskaitą bei atlikti visus su tuo susijusius veiksmus [...]. [...]"

6.2. „[...] Įvertinus [Pareiškėjo] pateiktą informaciją, Panevėžio AVMI Kontrolės departamento Operatyvios kontrolės skyriuje 2019-08-02 inicijuotas ir 2019-09-02 baigtas [Būrelio] operatyvus patikrinimas.“

6.3. „VMI prie FM pateiktuose atsakymuose Pareiškėjui buvo teikti teisiniai pagrindai, kuriais vadovaujantis mokesčių administratorius priėmė sprendimą atsisakyti pateikti Pareiškėjo prašomą informaciją. MAĮ [Mokesčių administravimo įstatymo] 38 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtinta, kad informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, kai mokesčių mokėtojo kaltė už mokesčio įstatymo pažeidimus įrodyta, nėra laikoma paslapyje. Mokesčių mokėtojo kaltė laikoma įrodyta, kai mokesčių mokėtojas per įstatymų nustatytus terminus ir tvarką neapskundė mokesčių administratoriaus veiksmų arba kai, apskundus mokesčių administratoriaus veiksmus, skundą nagrinėjanti institucija savo sprendimu jų nepripažįsta neteisėtais ir tokio sprendimo mokesčių mokėtojas įstatymų nustatytais terminais bei tvarka neapskundė, arba kai skundą nagrinėjančios

institucijos sprendimas, nepripažįstantis mokesčių administratoriaus veiksmų neteisėtais, yra galutinis. Atsižvelgiant į šią nuostatą, informacija apie pažeidimus nėra laikoma paslapyje tik tuomet, kai mokesčių administratoriaus arba ikiteisminės / teisminės institucijos sprendimas, kuriuo patvirtinami papildomai apskaičiuoti mokesčiai, bauda, delspinigiai, įsigalioja. Todėl šiuo atveju, iki minėto sprendimo įsigaliojimo ši informacija laikoma paslapyje. MAĮ 39 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad paslapyje laikoma informacija apie mokesčių mokėtoją gali būti pateikta teismams, teisėsaugos, kitoms valstybės įstaigoms bei institucijoms, kriminalinės žvalgybos subjektams ir kitiems asmenims įstatymų nustatytais atvejais, kai tai būtina jų funkcijoms atlikti. MAĮ mokesčių administratoriui yra įtvirtinti imperatyvūs reikalavimai neatskleisti informacijos apie mokesčių mokėtoją, informaciją laikyti paslapyje ir naudoti tik teisėtiems tikslams. Šią pareigą taip pat patvirtina ir MAĮ 36 straipsnio 10 punkte įtvirtinta nuostata, jog mokesčių mokėtojas turi teisę reikalauti mokesčių administratoriaus užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą. Remiantis aukščiau nurodytais teisės aktais, VMI prie FM yra atsakinga už teisėtą informacijos apie mokesčių mokėtoją atskleidimą. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju turi įsitikinti, kad jie bus teikiami teisėtai, t. y. ar prašyme yra nurodytas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis prašomi asmens duomenys, koku tikslu jų prašoma, ar advokato disponavimas tam tikra informacija apie mokesčių mokėtoją yra būtina jo funkcijoms atlikti ir pan. Be kita ko, iš Lietuvos Respublikos advokatūros (toliau – Advokatūros įstatymas) įstatymo 44 straipsnio nuostatos matyti, kad įstatymas tiesiogiai nereglamentuoja, kokie konkrečiai duomenys, siekiant gauti tam tikrą informaciją ar dokumentą, turėtų būti pateikti, tačiau iš šios nuostatos turinio galima teigti, kad prašomų dokumentų ryšiu su teisinių paslaugų teikimu turi būti įsitikinusi informacija disponuojanti (valdanti) valstybės ir savivaldybės institucija (šiuo atveju VMI prie FM). Taigi, paminėta teisės nuostata suteikia teisę atitinkamą dokumentą prašančiam asmeniui (advokatui) gauti tik tuo atveju, kai dokumentu disponuojančiai institucijai nelieka abejonių dėl ryšio tarp prašomo pateikti dokumento ir advokato teikiamų teisinių paslaugų klientui. Advokatas prašyme pateikti informaciją be nurodytų teisinių pagrindų informavo, jog prašoma informacija reikalinga, siekiant suteikti teises konsultacijas kreipiantis į teismą dėl galimos žalos atlyginimo. Tačiau pažymėtina, jog advokatas prie prašymo nebuvo pateikęs jokių įrodymų, kad advokato klientas gins savo teises teisme ir kokią galimai žalą klientas galėjo patirti, todėl VMI prie FM neturėjo galimybių įvertinti, ar ši informacija tikrai susijusi su teisinių paslaugų teikimu ir tikrai yra svarbi.“

6.4. „2019-06-04 VMI prie FM raštu Nr. (13.4-38-5E) R-3052 advokatui pateiktas atsakymas į 2019-05-27 raštą [...]. Atsakymas pateiktas [...] teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais.“

6.5. „2019-06-18 VMI prie FM užregistruotas advokato [...] 2019-06-17 elektroninis laiškas, kuriuo prašoma pateikti informaciją apie priimtus sprendimus [Būrelio] atžvilgiu pagal 2019-05-27 siųstą raštą [...]. [...]. VMI prie FM informavo, kad informacija advokatui apie [Būreliui] priimtus sprendimus bei atliktus administracinius veiksmus nebus pateikta vadovaujantis MAĮ 38 str. 1 d., 39 str. 1 d. 4, 9 p. nuostatomis. [Pažymos 6.3 punkte] išdėstyti teisiniai pagrindai, kuriais vadovaujantis mokesčių administratorius priėmė sprendimą atsisakyti teikti Pareiškėjui prašomą informaciją. 2019-06-21 VMI prie FM raštu Nr. (13.4-38-5E) R-3436 pateiktas atsakymas advokatui į 2019-06-17 elektroninį laišką [...]. Atsakymas pateiktas [...] teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais.“

6.6. „[...] 2019-12-18 VMI prie FM gautas [...] Finansų ministerijos 2019-12-12 raštas Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 [...], kuriuo persiųstas 2019-12-12 [Pareiškėjo] kreipimasis į Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliariją [...]. [...]. Susipažinus su [Pareiškėjo] 2019-12-12 Kreipimusi, 2020-01-08 VMI prie FM raštu Nr. (13.4-38-5E) R-89 pateikė atsakymą [Pareiškėjui] ir rašto kopiją [...] Finansų ministerijai [...]. [Pažymos 6.3 punkte] nurodyti teisiniai pagrindai, kuriais vadovaujantis mokesčių administratorius priėmė sprendimą atsisakyti pateikti Pareiškėjo prašomą informaciją. [...] 2020-01-08 atsakymas [Pareiškėjui] į 2019-12-12 Kreipimąsi pateiktas [...] teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais. [...]“

7. Iš Finansų ministerijos pateiktų paaiškinimų ir dokumentų nustatyta:

7.1. „[...] Finansų ministerija 2019-12-13 gavo ir tą pačią dieną, t. y. 2019-12-13, užregistravo (registracijos Lietuvos Respublikos finansų ministerijoje indeksas – 5K-1919875) Vyriausybės kanceliarijos 2019-12-13 raštą Nr. PSA-1144, kuriame prašoma išnagrinėti Pareiškėjo 2019-12-12 rašte, adresuotame Vyriausybei, keliamus klausimus ir jam atsakyti. [...]“

7.2. „[...] Finansų ministerija atkreipia [...] dėmesį į tai, kad: gavę minėtąjį Vyriausybės kanceliarijos pavedimą, už šio pavedimo vykdymą atsakingi asmenys: susipažino su pateiktais dokumentais; apsvarstė galimus iškeltų problemų sprendimo variantus; parengė ir 2019-12-17 pateikė Finansų ministerijos vadovybei sprendimo (Finansų ministerijos rašto) projektą. Argumentai, kuriais vadovaujantis buvo nuspręsta nenagrinėti Pareiškėjo prašymų iš esmės, yra nurodyti [...] Finansų ministerijos 2019-12-18 rašte Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 [...]; [pažymos 7.3 ir 7.6 punktuose].“

7.3. „[...] Finansų ministerijai teisės aktai nesuteikia teisių nagrinėti mokesčių administratoriaus veiklos, atliekant konkrečius mokesčių administravimo veiksmus. Tuo tarpu centrinis mokesčių administratorius yra teisiškai įpareigotas koordinuoti, kontroliuoti ir metodiškai vadovauti vietos mokesčių administratoriaus darbui bei periodiškai įvertinti jo darbo rezultatus (žr.: ([...] MAĮ) 25 straipsnio 1 dalies 18 punkto nuostatas); skundų persiuntimo centriniam mokesčių administratoriaus kontekste taip pat yra aktualu tai, kad MAĮ 144 straipsnyje yra nustatyta, kad „mokesčių mokėtojas turi teisę apskusti bet kurį mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksmą arba neveikimą“. Ginčai, kylantys tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus, turi būti sprendžiami atitinkamose kompetentingose, specializuotose, bešališkose tokius ginčus nagrinėjančiose institucijose – atitinkamose ikiteisminėse ginčus nagrinėjančiose komisijose (Lietuvos administracinių ginčų komisijoje; Mokestinių ginčų komisijoje) arba Lietuvos Respublikos teismuose. Pareiškėjas turėjo visas teises galimybes apskusti mokesčių administratoriaus veiksmus (neveikimą) kompetentingoms institucijoms, tačiau šia savo teise nepasinaudojo ir kreipėsi į [...] Finansų ministeriją, kuriai teisės aktais nesuteikta teisė nagrinėti tokius asmenų (Pareiškėjo) skundus; Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimasis, kurį Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija 2019-12-13 raštu persiuntė [...] Finansų ministerijai, [...] Finansų ministerijos 2019-12-18 raštu Nr. ((14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 buvo persiųstas Valstybinei mokesčių inspekcijai [...] nagrinėjimui ir sprendimų priėmimui. [...] Finansų ministerijos 2019-12-18 rašte antruoju adresatu buvo nurodytas ir Pareiškėjas, todėl darytina išvada, kad Pareiškėjas buvo informuotas apie [...] Finansų ministerijos priimtą sprendimą. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnio 8 dalyje yra nustatyta, kad jeigu nėra kito viešojo administravimo subjekto, kuriam galėtų perduoti prašymą ar skundą nagrinėti pagal kompetenciją, jis ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos apie tai praneša asmeniui paaškindamas jo prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis. [...] Finansų ministerija, vadovaudamasi aukščiau minėtosiomis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnio 8 dalies nuostatomis, nenagrinėjo Pareiškėjo skundo ir persiuntė nagrinėjimui į Valstybinę mokesčių inspekciją [...]“

7.4. „Dokumentų persiuntimo termino aspektu pažymėtina yra tai, kad Pareiškėjo raštas [...] Finansų ministerijoje buvo gautas ir užregistruotas 2019-12-13, o [...] Finansų ministerijos atsakymas Pareiškėjui oficialiai buvo išsiųstas 2019-12-18. Kadangi 2019-12-13–2019-12-18 laikotarpiu buvo ir dvi nedarbo dienos, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnio 8 dalyje nustatytas penkių darbo dienų persiuntimo terminas nebuvo pažeistas.“

7.5. „[...] Finansų ministerijoje dokumentai yra tvarkomi elektroniniu būdu ir tik labai retais, išimtiniais atvejais (pvz., kai į [...] Finansų ministeriją paprastu laišku (ne elektroniniu būdu) kreipiasi fizinis asmuo, neturintis elektroninio pašto adreso arba tokio adreso nenurodęs savo kreipimesi) [...] Finansų ministerija naudoja ne elektrinius, bet popierinius dokumentus. Priklausomai nuo to, koku būdu (paprastuoju ar elektroniniu) yra gaunami dokumentai (susirašinėjimas su suinteresuotaisiais asmenimis), skiriasi ir Finansų ministerijos siunčiamų dokumentų rekvizitų dėstymas. Tais atvejais, kai Finansų ministerija suinteresuotiesiems asmenims siunčia popierinius dokumentus, šiuose dokumentuose, specialiai tam skirtose vietose (atitinkamuose

laukeliuose) yra nurodomi ir pareiškėjui aktualūs dokumento rekvizitai ([...] Finansų ministerijos rašto pasirašymo data, numeris, pasirašiusiojo [...] Finansų ministerijos vadovo (kaip taisyklė, atitinkamą sritį kuruojančio Viceministro) vardas, pavardė ir parašas. Tais atvejais, kai [...] Finansų ministerija suinteresuotiesiems asmenims siunčia elektroninius dokumentus, kaip ir buvo Pareiškėjo atveju (Pareiškėjas nurodė (komunikacijoje naudojo) kontaktinį savo elektroninį pašto adresą – [...]), aukščiau minėti rekvizitai taip pat yra nurodomi, tik šiuo atveju šiek tiek skiriasi šių dokumento rekvizitų nurodymo vieta: dokumento rekvizitai yra nurodomi ne dokumento specialiai tam skirtose vietose (atitinkamuose laukeliuose), kaip yra popierinių dokumentų naudojimo atveju, bet prie dokumento pateikiamame priede – metaduomenyse. Pareiškėjo atveju metaduomenyse [...] yra aiškiai nurodyta, kad aukščiau minėtąjį [...] Finansų ministerijos raštą 2019-12-18 14:09:43 pasirašė Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viceministrė [...]. Dėl aukščiau paminėtųjų priežasčių [...] Finansų ministerija mano, kad Pareiškėjo teiginys, kad [...] Finansų ministerijos rašto niekas iš vadovaujančių asmenų nepasirašė, nenurodyta net jo pavardė ir pareigos, neatitinka faktinių aplinkybių ir yra visiškai nepagrįstas.“

7.6. „[...] [...] Finansų ministerijos kompetencija yra apibrėžta Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 8 d. nutarimu Nr. 1088 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai). Nuostatų 7 punkte nustatyti [...] Finansų ministerijos veiklos tikslai, o 8 punkte – funkcijos. [...] Finansų ministerija atkreipia dėmesį į tai, kad jai teisės aktais nėra suteikta teisė nagrinėti mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksmų arba neveikimo. [...]. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse ir 23 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Teisės kreiptis į teismą atsisakymas negalioja. Skundą (prašymą) dėl viešojo administravimo subjekto priimto teisės akto ar veiksmo (neveikimo), taip pat dėl viešojo administravimo subjekto vilkinimo atlikti veiksmus turi teisę paduoti asmenys, taip pat kiti viešojo administravimo subjektai, įskaitant valstybės tarnautojus ir pareigūnus, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra nustatyta, kad administraciniai teismai sprendžia bylas dėl valstybinio administravimo subjektų priimtų teisės aktų ir veiksmų (neveikimo) teisėtumo, taip pat dėl šių subjektų vilkinimo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus (toliau – vilkinimas atlikti veiksmus). Visa tai buvo nurodyta ir Pareiškėjui adresuotame [...] Finansų ministerijos 2019-12-18 rašte. [...].“

7.7. Pareiškėjo 2020-12-12 kreipimėsi, adresuotame Vyriausybei (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta:

7.7.1. „[...] Susirašinėjimo maratonas su VMI vyksta jau daugiau kaip pusę metų [...], bet pareiškėjui taip ir nepavyko gauti konkretaus atsakymo, kokie veiksmai, kokie mokestiniai tyrimai atlikti, kokios išvados ir priimti sprendimai, pagal pateiktą informaciją apie galimai vykdomus mokesčių teisės aktų pažeidimus, padaryti. [...]“;

7.7.2. „Prašu pavesti įsigilinti į susiklosčiusią nenormalią situaciją kovojant su finansiniais pažeidimais, įvertinti VMI veiksmus, priimti atitinkamus sprendimus [...].“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

8. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

8.1. Istatymai:

8.1.1. *Konstitucijoje* nustatyta:

25 *straipsnis* – „[...] Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. [...]“

8.1.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

12 straipsnis – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...]“

13 straipsnio 1 dalis – „Pareiškėjas turi teisę pateikti Seimo kontrolieriui skundą dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo, jei mano, kad tuo buvo pažeistos jo teisės ir laisvės.“

14 straipsnis – „Skunde nurodoma: 1) adresatas – Seimo kontrolierių įstaiga (Seimo kontrolierius); 2) pareiškėjo vardas, pavardė (pavadinimas) ir adresas (buveinė); 3) skundžiamų pareigūnų vardai, pavardės ir pareigos, institucija ar įstaiga, kurioje jie dirba; 4) skundžiamo sprendimo arba skundžiamos veikos apibūdinimas, jos padarymo laikas ir aplinkybės; 5) suformuluotas prašymas Seimo kontrolieriui; 6) skundo surašymo data ir pareiškėjo parašas. 2. Prie skundo gali būti pridėdama: 1) ginčijamo sprendimo nuorašas; 2) turimi įrodymai ar jų aprašymas. 3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos skundo formos nesilaikymas ar rekvizitų nenurodymas negali būti pagrindas atsisakyti tirti skundą, išskyrus anoniminius skundus, taip pat atvejus, kai neįmanoma pradėti tyrimo dėl duomenų trūkumo, o pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašymu jų nepateikia, ar kai skundo tekstas yra neįskaitomas.“

8.1.3. *Mokesčių administravimo įstatyme (MAĮ) nustatyta:*

32 straipsnis – „Mokesčių administratorius (jo pareigūnas), atlikdamas jam pavestas funkcijas, privalo: [...] 2) nepažeisti mokesčių mokėtojo teisių; 3) tiksliai laikytis mokesčių teisės aktų; [...] 5) užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą; [...]“

36 straipsnis – „Mokesčių mokėtojas turi teisę: [...] 10) reikalauti užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą; [...]“

38 straipsnis – „1. Informacija apie mokesčių mokėtoją, pateikta mokesčių administratoriui, turi būti laikoma paslapyje ir naudojama tik teisėtiems tikslams. 2. Paslapyje nelaikoma tokia informacija: [...] 6) informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, kai mokesčių mokėtojo kaltė už mokesčio įstatymo pažeidimus įrodyta. Mokesčių mokėtojo kaltė laikoma įrodyta, kai mokesčių mokėtojas per įstatymų nustatytus terminus ir tvarka neapskundė mokesčių administratoriaus veiksmų arba kai apskundus mokesčių administratoriaus veiksmus skundą nagrinėjanti institucija savo sprendimu jų nepripažįsta neteisėtais ir tokio sprendimo mokesčių mokėtojas įstatymų nustatytais terminais bei tvarka neapskundė, arba kai skundą nagrinėjančios institucijos sprendimas, nepripažįstantis mokesčių administratoriaus veiksmų neteisėtais, yra galutinis; [...]“

114 straipsnis – „Mokesčių administratorius savarankiškai pasirenka tikrintinus mokesčių mokėtojus, nustato tikrinimo mastą ir laiką.“

8.1.4. *Viešojo administravimo įstatyme nustatyta:*

3 straipsnis – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]“

14 straipsnio 4 dalis – „Draudžiama persiųsti skundą nagrinėti viešojo administravimo subjektui, jo administracijos padaliniui arba perduoti nagrinėti pareigūnui, valstybės tarnautojui ar darbuotojui, kurių veiksmai yra skundžiami.“

14 straipsnio 8 dalis – „Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui. Jeigu nėra kito viešojo administravimo subjekto, kuriam galėtų perduoti prašymą ar skundą nagrinėti pagal kompetenciją, jis ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos apie tai praneša asmeniui paaiškindamas jo prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis.“

8.2. Kiti teisės aktai:

8.2.1. Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose *Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* reglamentuojama:

33 punktas – „Atsakymas į prašymus, siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, turi būti pasirašytas institucijos vadovo arba jo įgalioto asmens kvalifikuotu elektroniniu parašu, arba suformuotas elektroninėmis priemonėmis, kurios leidžia užtikrinti teksto vientisumą ir nepakeičiamumą, išskyrus atvejus, kai atsakoma į Taisyklių 20 punkte nustatytu atveju institucijoje neregistruotus prašymus.“

8.2.2. Vyriausybės 1998-09-08 nutarimu Nr.1088 (Vyriausybės 2019-10-02 nutarimo Nr. 1001 redakcija) patvirtintuose *Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nuostatuose* reglamentuojama:

7 punktas – „Finansų ministerijos veiklos tikslai yra: [...] 7.11. formuoti valstybės politiką mokesčių ir jų administravimo srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą; [...]“

8 punktas – „Finansų ministerija, siekdama jai nustatytų veiklos tikslų, atlieka šias funkcijas: [...] 8.11.2. koordinuoja ir kontroliuoja valstybės politikos mokesčių ir jų administravimo srityje įgyvendinimą; [...]“

8.2.3. VMI prie FM viršininko 2007 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. VA-77 (VMI prie FM viršininko 2018 m. gegužės 14 d. įsakymo Nr. VA-34 redakcija) patvirtintose *Asmenų aptarnavimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje taisyklėse* reglamentuojama:

47 punktas – „Asmenims turi būti atsakoma, nepažeidžiant asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimų, taip pat įstatymų saugomų valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės ir kitų paslapčių apsaugos reikalavimų ir laikantis kituose teisės aktuose numatytų apribojimų ir draudimų.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

Konstitucinio Teismo 2007-05-15 nutarime konstatuota:

„[...] [...] informacijos laisvė nėra absoliuti, [...] Konstitucija neleidžia nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo, įstatymais įtvirtinus informacijos laisvės įgyvendinimo garantijas, būtų sudaromos prielaidos pažeisti kitas konstitucines vertybes, jų pusiausvyrą. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją valstybė turi pareigą garantuoti ne tik valstybės paslaptį sudarančios informacijos slaptumą, bet ir tam tikros kitos informacijos slaptumo apsaugą, būtent tai, kad nebūtų savavališkai, neteisėtai kėsinamasi sužinoti ar paskleisti tokią informaciją, kurios atskleidimas galėtų padaryti žalos asmens teisėms ir laisvėms bei teisėtiems interesams, kitoms Konstitucijoje įtvirtintoms, jos ginamoms ir saugomoms vertybėms [...]“

10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2013-05-23 nutartyje administracinėje byloje Nr. A-261-313-13 yra konstatavęs:

„[...] Teisėjų kolegija pažymi, kad MAĮ 38 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog informacija apie mokesčių mokėtoją, pateikta mokesčių administratoriui, turi būti laikoma paslapyje ir naudojama tik

teisėtiems tikslams. Taip pat pateikiamas sąrašas informacijos, kuri nelaikoma paslapyje (2 d.). MAĮ 38 straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodoma, kad informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, kai mokesčių mokėtojo kaltė už mokesčio įstatymo pažeidimus įrodyta, yra nelaikoma paslapyje. Taip pat straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad mokesčių administratoriaus turimos nelaikomos paslaptimi informacijos apie mokesčių mokėtoją paskleidimo tretiesiems asmenims atvejus, būdus, mastą ir tvarką pagal savo kompetenciją nustato centrinis mokesčių administratorius. [...]. Teisėjų kolegija, remdamasi minėtais argumentais, pažymi, kad informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, turi būti laikoma paslapyje tol, kol mokesčių mokėtojo kaltė už mokesčio įstatymo pažeidimus neįrodyta. [...]. Teisėjų kolegija akcentuoja, jog mokesčių administratorius turi ne tik pareigą pagal savo kompetenciją ginti teisėtus valstybės interesus (MAĮ 32 str. 1 d. 4 p.), bet ir pareigą tiksliai laikytis mokesčių teisės aktų, nepažeisti mokesčių mokėtojo teisių (MAĮ 32 str. 1 d. 2, 3 p.). Viena iš MAĮ 36 straipsnyje numatytų mokesčių mokėtojų teisių yra teisė reikalauti užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą (10 p.). [...].“

Tyrimo išvados

11. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, išvados teikiamos VMI prie FM ir Finansų ministerijos pareigūnų veiksmus vertinant atskirai šiais aspektais:

11.1. dėl VMI prie FM pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant kreipimosi raštus, susijusius su Būrelio galimai padarytais mokesčių teisės aktų pažeidimais, ir (ne)teikiant prašomą informaciją;

11.2. dėl Finansų ministerijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), persiuntus Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi nagrinėti VMI prie FM.

Dėl VMI prie FM pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant kreipimosi raštus, susijusius su Būrelio galimai padarytais mokesčių teisės aktų pažeidimais, ir (ne)teikiant prašomą informaciją

12. Pareiškėjas skundėsi Seimo kontrolieriui, kad VMI galimai nepagrįstai nepateikė Pareiškėjui (jo atstovui) prašomos informacijos, susijusios su Būrelio galimai padarytais mokesčių teisės aktų pažeidimais.

Dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į VMI prie FM.

13. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos (dokumentų) nustatyta:

13.1. Pareiškėjas, atstovaujamas advokato (toliau vadinama – Advokatas), 2019-05-27 raštu kreipėsi į VMI prie FM dėl Būrelio galimai daromų mokesčių teisės aktų pažeidimų, prašydamas VMI prie FM pagal kompetenciją įvertinti Būrelio revizijos komisijos ataskaitą (pažymos 6.1 punktas). Atsižvelgiant į tai, VMI prie FM 2019-06-04 raštu Nr.(13.4-38-5E) R-3052 Advokatui pateikė atsakymą į 2019-05-27 kreipimąsi, pažymėdama, kad 2019-05-27 kreipimesi pateikta informacija „[...] bus įvertinta kartu su kita turima informacija bei priimti atitinkami sprendimai, siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui“ (pažymos 4.1 ir 6.4 punktai);

13.2. 2019-06-18 VMI prie FM gavo Advokato (kaip Pareiškėjo atstovo) 2019-06-17 kreipimąsi elektroniniu paštu, kuriuo prašoma pateikti informaciją apie VMI prie FM Būrelio atžvilgiu priimtus sprendimus pagal 2019-05-27 siųstą raštą (pažymos 6.5 punktas). Atsižvelgiant į tai, VMI prie FM 2019-06-21 raštu Nr. (13.4-38-5E) R-3436 pateikė Advokatui (Pareiškėjui) atsakymą, nurodydama, kad, pagal MAĮ 38 straipsnio 1 dalies nuostatas, mokesčių administratorius informaciją apie mokesčių mokėtojus turi laikyti paslapyje ir gali paskleisti tik įstatymų nustatytais atvejais ir kad pateikti Advokatui (Pareiškėjui) informaciją apie Būrelio atžvilgiu priimtus sprendimus bei atliktus administracinius veiksmus VMI prie FM neturės teisinio pagrindo (pažymos 4.2 ir 8.1.3 punktai);

13.3. VMI prie FM gavus Finansų ministerijos 2019-12-18 raštu Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 persiūstą Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi, kuriame nurodomi probleminiai aspektai dėl Pareiškėjui nepateikiamos informacijos apie Būrelio galimai daromus mokesčių teisės aktų pažeidimus, VMI prie FM 2020-01-08 raštu Nr. (13.4-38-5E) R-89 pateikė atsakymą, kuriame iš esmės pakartotinai atsisakė pateikti Pareiškėjui prašomą informaciją (pažymos 4.5 punktas).

14. Seimo kontrolierius pažymi, kad Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtinta žmogaus teisė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją (pažymos 8.1.1 punktas). Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, jog Konstitucinis Teismas savo doktrinoje ne kartą yra akcentavęs, kad „informacijos laisvė nėra absoliuti“ ir kad „Konstitucija neleidžia nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo, įstatymais įtvirtinus informacijos laisvės įgyvendinimo garantijas, būtų sudaromos prielaidos pažeisti kitas konstitucines vertybes, jų pusiausvyrą“ ir „pagal Konstituciją valstybė turi pareigą garantuoti ne tik valstybės paslaptį sudarančios informacijos slaptumą, bet ir tam tikros kitos informacijos slaptumo apsaugą, būtent tai, kad nebūtų savavališkai, neteisėtai kėsinamasi sužinoti ar paskleisti tokia informacija, kurios atskleidimas galėtų padaryti žalos asmens teisėms ir laisvėms bei teisėtiems interesams“ (pažymos 9 punktas).

Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad, pagal MAĮ 32 straipsnio 2 ir 5 punktuose įtvirtintas nuostatas, mokesčių administratorius (jo pareigūnas), atlikdamas jam pavestas funkcijas, be kita ko, privalo nepažeisti mokesčių mokėtojo teisių, taip pat užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą. Atitinkamai, mokesčių mokėtojas turi teisę reikalauti užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą (MAĮ 36 straipsnio 10 punktas). Pažymėtina, kad, pagal MAĮ 38 straipsnio 2 dalies 6 punkte reglamentuojamas nuostatas, paslapyje nelaikoma informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, kai mokesčių mokėtojo kaltė už mokesčio įstatymo pažeidimus įrodyta (pažymos 8.1.3 punktas). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje taip pat yra konstatavęs, kad „informacija, susijusi su mokesčių teisės aktų pažeidimais, turi būti laikoma paslapyje tol, kol mokesčių mokėtojo kaltė už mokesčio įstatymo pažeidimus neįrodyta“, taip pat, kad „[...] mokesčių administratorius turi ne tik pareigą pagal savo kompetenciją ginti teisėtus valstybės interesus [...], bet ir pareigą tiksliai laikytis mokesčių teisės aktų, nepažeisti mokesčių mokėtojo teisių [...]“, ir kad „viena iš MAĮ 36 straipsnyje numatytų mokesčių mokėtojų teisių yra teisė reikalauti užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą“ (pažymos 10 punktas).

Atsižvelgiant į pirmiau minėtas MAĮ nuostatas, Konstitucinio Teismo bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, Seimo kontrolierius akcentuoja, kad asmenų teisė žinoti (teisė į informaciją) gali būti ribojama, atsižvelgiant į valstybės, visuomenės, kitų konkrečių šios visuomenės narių teises bei teisėtus interesus. Asmenų teisė gauti valstybinių institucijų (įtraukiant ir VMI prie FM) turimą informaciją apie patį paklausėją ir apie trečiuosius asmenis yra skirtingų apimčių. Nagrinėjamu atveju svarbu pažymėti, kad, saugant mokesčių mokėtojų privatumą ir jautrią informaciją nuo nepagrįsto šio informacijos paskleidimo, didžioji informacijos apie mokesčių mokėtojus dalis yra laikoma paslaptimi, o tretiesiems suinteresuotiesiems asmenims tokia jautri informacija gali būti perduota tik aiškiai apibrėžtais, išimtiniais atvejais.

Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos (dokumentų) nustatyta, kad Pareiškėjas pirmiau minėtais 2019-05-27, 2019-06-17 ir 2019-12-12 prašymais kreipėsi į VMI prie FM dėl informacijos apie kitą asmenį pateikimo, o ne dėl savo (kaip mokesčių mokėtojo) teisių ir (arba) teisėtų interesų. Taigi, VMI prie FM, laikydamasi Asmenų aptarnavimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje taisyklių 47 punkte įtvirtintų nuostatų, reglamentuojančių, kad asmenims turi būti atsakoma nepažeidžiant asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimų, taip pat įstatymų saugomų valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės ir kitų paslaptių apsaugos reikalavimų ir laikantis kituose teisės aktuose numatytų apribojimų ir draudimų (pažymos 8.2.3 punktas), 2019-06-04 raštu Nr. (13.4-38-5E) R-3052, 2019-06-21 raštu Nr. (13.4-38-5E) R-3436 ir 2020-01-08 raštu Nr. (13.4-38-5E) R-89 pateikė Pareiškėjui (Advokatui) tiek informacijos, kiek ji teiktina asmeniui, kurio teisės (teisėti interesai) nėra susiję su pranešimuose nurodytomis aplinkybėmis.

15. Pareiškėjas skunde Seimo kontrolieriui taip pat nurodė probleminius aspektus, susijusius su VMI prie FM galimai netinkamais veiksmais (neveikimu), (ne)teikiant Būrelio nariui (Būrelio nario atstovui) prašomą informaciją apie Būrelio galimai padarytus mokesčių teisės aktų pažeidimus (pažymos 2.5–2.7 punktai).

Vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis teisės normomis, Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų pareiškėjų teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. Atitinkamai, pareiškėjas turi teisę pateikti Seimo kontrolieriui skundą dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo, jei mano, kad tuo buvo pažeistos jo teisės ir laisvės (Seimo kontrolierių įstatymo 13 straipsnio 1 dalis). To paties teisės akto 14 straipsnyje reglamentuojami reikalavimai skundui Seimo kontrolieriui (pažymos 8.1.2 punktas).

Atsižvelgiant į tai, bei atkreipiant dėmesį, kad Būrelio narys į Seimo kontrolierių nesikreipė, Pareiškėjas kartu su skundu nepateikė Seimo kontrolieriui atstovavimo Būrelio nariui faktą patvirtinančių dokumentų (įgaliojimo), ir kad Pareiškėjo skunde nurodytos aplinkybės dėl VMI prie FM galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), (ne)teikiant Būrelio nariui (Būrelio nario atstovui) prašomos informacijos apie Būrelio galimai padarytus mokesčių teisės aktų pažeidimus, nėra susijusios su Pareiškėjo konkrečiomis teisėmis ir laisvėmis (jų galimu pažeidimu), Seimo kontrolierius tyrimo metu pirmiau minėtų aplinkybių nevertino.

16. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad tais atvejais, kai į mokesčių administratorių asmuo kreipiasi ne dėl savo mokesčių prievolių, t. y., kaip trečiasis asmuo dėl informacijos apie kitą asmenį – mokesčių mokėtoją, mokesčių administratoriaus kompetencija teikti besikreipiančiam asmeniui informaciją ribojama specialiosiomis mokesčių teisės bei asmens duomenų apsaugos teisės normomis net ir tuo atveju, kai besikreipiantį asmenį ir asmenį, apie kurį siekiama gauti informaciją, sieja civiliniai santykiai. Vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 32 straipsnio 3 dalies nuostatomis, mokesčių administratorius (jo pareigūnas), atlikdamas jam pavestas funkcijas, privalo tiksliai laikytis mokesčių teisės aktų. Taigi, veikimas *ultra vires* (viršijant įgaliojimus) draudžiamas.

17. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Pareiškėjo skundo dalis dėl VMI prie FM pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant kreipimosi raštus, susijusius Būrelio galimai padarytais mokesčių teisės aktų pažeidimais, ir (ne)teikiant prašomą informaciją, atmestina.

Dėl Finansų ministerijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo) persiuntus Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi nagrinėti VMI prie FM

18. Pareiškėjas skundėsi Seimo kontrolieriui, kad Finansų ministerija nepagrįstai persiuntė Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi dėl VMI prie FM galimai netinkamos veiklos nagrinėti VMI prie FM, t. y., skundžiamam viešojo administravimo subjektui.

Dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į Finansų ministeriją.

19. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nuostatų 7.11 punkte reglamentuojama, kad vienas iš pagrindinių Finansų ministerijos veiklos tikslų yra formuoti valstybės politiką mokesčių ir jų administravimo srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą. Vadovaujantis to paties teisės akto 8.11.2 punkto nuostatomis, Finansų ministerija, be kitų funkcijų, turi pareigą koordinuoti ir kontroliuoti valstybės politikos mokesčių ir jų administravimo srityje įgyvendinimą.

Pagal tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktą informaciją (dokumentus) nustatyta, kad Pareiškėjas 2019-12-12 raštu kreipėsi į Vyriausybės kanceliariją dėl VMI prie FM galimai netinkamos veiklos (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo kreipimosi raštus, susijusius su Būrelio

galimai padarytais mokesčių teisės aktų pažeidimais, ir (ne)teikiant prašomos informacijos, prašydamas Vyriausybės „[...] išsiaiškinti ir susiklosčiusią nenormalią situaciją kovojant su finansiniais pažeidimais, įvertinti VMI veiksmus, priimti atitinkamus sprendimus [...]“ (pažymos 7.8 punktas). Atsižvelgiant į tai, Vyriausybės kanceliarija 2019-12-13 raštu Nr. PSA-1144 persiuntė Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi Finansų ministerijai (kopija), prašydama pagal kompetenciją išnagrinėti Pareiškėjo keliamus klausimus ir pateikti Pareiškėjui atsakymą (pažymos 4.3 punktas).

Tyrimo metu nustatyta, kad Finansų ministerija, gavusi Vyriausybės kanceliarijos persiustą Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi, 2019-12-18 raštu Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 pateikė Pareiškėjui atsakymą (pažymos 4.4 punktas). Įvertinus Finansų ministerijos 2019-12-18 atsakymo Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 turinį nustatyta, jog Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad mokesčių administratorius savarankiškai pasirenka tikrintinus mokesčių mokėtojus, nustato tikrinimo mastą ir laiką (MAĮ 114 straipsnis; pažymos 8.1.3 punktas) ir kad nė viena valstybės institucija ar asmuo neturi teisės įpareigoti mokesčių administratorių atlikti tam tikrus kontrolės veiksmus ar atsisakyti nuo tokių kontrolės veiksmų atlikimo. Finansų ministerija pirmiau minėtame atsakyme taip pat paaiškino Pareiškėjui, kad, vadovaujantis MAĮ 144 straipsnyje įtvirtintomis nuostatomis, kiekvienas mokesčių mokėtojas turi teisę apskusti bet kurį mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksma arba neveikimą, o ginčai, kylantys tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus, turi būti sprendžiami specializuotose tokius ginčus nagrinėjančiose institucijose (teismuose). Finansų ministerija 2019-12-18 atsakyme Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 nurodė, kad ji neturi įgaliojimų tirti Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimesi nurodytų aplinkybių „dėl konkrečių mokesčių administratorių veiksmų (ar neveikimo), priimtų (ar nepriimtų) sprendimų“ (pažymos 4.4.1 punktas). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Finansų ministerija nenagrinėjo Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimosi iš esmės ir persiuntė jį nagrinėti VMI prie FM (pažymos 4.4.2 punktas).

Dėl minėtų aplinkybių Finansų ministerija Seimo kontrolieriui paaiškino, kad Finansų ministerijai teisės aktai nesuteikia teisių nagrinėti mokesčių administratoriaus veiklos, atliekant konkrečius mokesčių administravimo veiksmus, ir kad „centrinis mokesčių administratorius yra teisiškai įpareigotas koordinuoti, kontroliuoti ir metodiškai vadovauti vietos mokesčių administratoriaus darbui bei periodiškai įvertinti jo darbo rezultatus“ (pažymos 7.3 punktas). Šiame kontekste Seimo kontrolierius pabrėžia, kad Pareiškėjas prie 2019-12-12 kreipimosi pridėjo VMI prie FM Pareiškėjo atstovui (Advokatui) adresuotų atsakymų, pasirašytų VMI prie FM Atrankos ir paramos auditui departamento direktoriaus, kopijas. Finansų ministerijai turėjo būti žinoma (aišku), kad yra skundžiami centrinio mokesčių administratoriaus veiksmai (neveikimas). Visgi, gavusi 2019-12-12 kreipimąsi, taip pat ir Seimo kontrolieriaus paklausimą, Finansų ministerija galimai atidžiai nesusipažino (neišnagrinėjo) šio kreipimosi (jo priedų) turiniu ir neatkreipė dėmesio, kad Pareiškėjas skundžiasi ne dėl vietos mokesčių administratoriaus, o dėl centrinio mokesčių administratoriaus galimai netinkamos veiklos. Šių aplinkybių Finansų ministerija taip pat neįvertino teikdama atsakymą į Seimo kontrolieriaus paklausimą, kuriuo Seimo kontrolierius siekė išsiaiškinti tokio Finansų ministerijos veiksmo (sprendimo) priežastis bei argumentus. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Finansų ministerijos tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose nurodytas argumentas, kad centrinis mokesčių administratorius turi pareigą koordinuoti, kontroliuoti ir metodiškai vadovauti vietos mokesčių administratoriaus darbui, nagrinėjamu atveju laikytinas netikslingu.

Tyrimo metu Finansų ministerija taip pat paaiškino Seimo kontrolieriui, kad persiuntė Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimosi nagrinėti VMI prie FM, vadovaudamasi Viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnio 8 dalyje įtvirtintomis nuostatomis (pažymos 7.3 punktas). Pažymėtina, kad Finansų ministerijos 2019-12-18 atsakyme Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 nurodytas 2019-12-12 kreipimosi persiuntimo pagrindas nagrinėjamu atveju nelaikytinas tikslu. Finansų ministerija pirmiau minėtame atsakyme nepaaiškino Pareiškėjui, kodėl persiunčia nagrinėti jo 2019-12-12 kreipimąsi būtent skundžiamam viešojo administravimo subjektui (VMI prie FM).

Seimo kontrolierius akcentuoja, kad tais atvejais, kai nėra kito viešojo administravimo subjekto, kuriam galėtų perduoti prašymą ar skundą nagrinėti pagal kompetenciją, viešojo administravimo subjektas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos turi apie tai pranešti asmeniui ir paaiškinti jo prašymo (skundo) nenagrinėjimo priežastis (Viešojo administravimo įstatymo 14 straipsnio 8 dalis). Tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktoje informacijoje Finansų ministerija nurodė, kad ginčai, kylantys tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus, turi būti sprendžiami atitinkamose kompetentingose tokius ginčus nagrinėjančiose institucijose (ikiteisminėse ginčus nagrinėjančiose komisijose – Administracinių ginčų komisijoje, Mokestinių ginčų komisijoje) (pažymos 7.3 punktas). Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad iš Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimosi (jo priedų) turinio Finansų ministerijai turėjo būti žinoma (aišku), kad 2019-12-12 kreipimesi nurodytos aplinkybės dėl Būrelio galimai padarytų mokesčių teisės aktų pažeidimų nėra susijusios su konkrečiai Pareiškėjo teisėmis ir (arba) jo teisėtai interesais. Pareiškėjas 2019-12-12 kreipimesi skundėsi dėl galimai netinkamos VMI prie FM veiklos (neveikimo), kuri nesusijusi su jo (kaip mokesčių mokėtojo) teisėmis (teisėtai interesais). Taigi, nagrinėjamu atveju, tarp Pareiškėjo ir VMI prie FM kilusio ginčo dėl nepateiktos informacijos, susijusios su Būrelio galimai padarytais mokestiniais pažeidimais, nagrinėjimui netaikytinos Finansų ministerijos 2019-12-18 atsakyme Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 nurodytos MAĮ 144 straipsnio nuostatos. Šios nuostatos reglamentuoja mokestinių ginčų, kylančių tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus, procedūras. Finansų ministerija neįsigilino į Pareiškėjo skundą, atsakė ne pagal skundo turinį ir tokiu būdu pažeidė Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 13 punkte reglamentuojamą išsamumo principą (pažymos 8.1.4 punktas). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Finansų ministerijai teiktina rekomendacija.

19. Apibendrinant tai, konstatuotina, kad Pareiškėjo skundo dalis dėl Finansų ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), persiuntus Pareiškėjo 2019-12-12 kreipimąsi dėl VMI prie FM nagrinėti VMI prie FM, pripažintina pagrįsta.

20. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pareiškėjas skunde Seimo kontrolieriui nurodė, jog: „Finansų ministerijos skyriaus patarėjo parengtą atsakymą niekas iš vadovaujančių asmenų nepasirašė, nenurodyta net jo pavardė ir pareigos, nors šiame anonimiškame rašte buvo pateikiama ir oficiali Finansų ministerijos nuomonė“ (pažymos 2.9 punktas).

Šiame kontekste Seimo kontrolierius pažymi, kad Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių 33 punkte reglamentuojama, jog atsakymas į prašymus, siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, turi būti pasirašytas institucijos vadovo arba jo įgalioto asmens kvalifikuotu elektroniniu parašu, arba suformuotas elektroninėmis priemonėmis, kurios leidžia užtikrinti teksto vientisumą ir nepakeičiamumą (pažymos 8.2.1 punktas).

Tyrimo metu Finansų ministerija paaiškino Seimo kontrolieriui, kad tais atvejais, kai ji suinteresuotiesiems asmenims siunčia elektroninius dokumentus (nagrinėjamu atveju – Finansų ministerijos 2019-12-18 atsakymas Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665 Pareiškėjui pateiktas elektroniniu paštu), dokumento (atsakymo) rekvizitai yra nurodomi ne dokumento specialiai tam skirtose vietose (atitinkamuose laukeliuose), kaip yra popierinių dokumentų naudojimo atveju, bet prie dokumento pateikiamame priede – metaduomenyse, ir kad pirmiau minėto Finansų ministerijos 2019-12-18 atsakymo metaduomenyse yra nurodyta, kad atsakymą „2019-12-18 14:09:43 pasirašė Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viceministrė [...]“ (pažymos 7.5 punktas).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuoti, kad Pareiškėjui buvo pateiktas nepasirašytas (netinkamai pasirašytas) Finansų ministerijos 2019-12-18 atsakymas Nr. (14.41E)-5K-1919875)-6K-1906665, Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, nėra pagrindo.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

21. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundo dalį dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant kreipimosi raštus, susijusius su A medžiotojų būrelio galimai daromais mokesčių teisės aktų pažeidimais, ir (ne)teikiant prašomą informaciją, atmesti.

22. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundo dalį dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), persiuntus X 2019-12-12 kreipimąsi nagrinėti Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

23. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius **Lietuvos Respublikos finansų ministerijai** rekomenduoja:

imtis priemonių, kad ateityje gavus asmens skundą (prašymą), atsakymas į kreipimąsi atitiktų kreipimosi turinį, tinkamai ir tiksliai informuojant apie atsisakymo nagrinėti (persiuntimo) kreipimąsi teisinį ir faktinį pagrindą.

Apie rekomendacijos nagrinėjimo rezultatus prašytume pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y., **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas